

ДОЦІЛЬНІСТЬ ВПРОВАДЖЕННЯ ПОДАТКОВОГО ПАСПОРТУ РЕГІОНУ

В статті розглядається Податковий паспорт регіону, впровадження якого буде сприяти більш достовірному визначенню податкової бази всієї сукупності бюджетів України. Практичне впровадження податкових паспортів регіонів означає початок якісно нового етапу в роботі податкових органів у плані проведення раціональної податкової політики та забезпечення необхідних податкових надходжень до бюджетної системи.

The tax passport of region was examined introduction of which will be instrumental in more reliable determination of tax base of all aggregate of budgets of Ukraine. Practical introduction of tax passports of regions means beginning of new high-quality stage in work of organs of taxes in the plan of conducting of rational tax policy and providing of necessary receipts of taxes to the budgetary system.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку податкова система є одним з найбільш діючих інструментів регулювання нових економічних відношень.

Раціональна податкова система за допомогою реалізації регулюючої і стимулюючої функцій, а не тільки фіскальної, повинна забезпечити збалансованість державних, регіональних, місцевих і приватних інтересів, створити основу для структурних змін в економіці, її підйомі, активізації інвестиційної діяльності, державного регулювання діяльності монопольних об'єднань та формування конкурентного середовища.

Регулюючий вплив податків повинен бути спрямований, в основному, на розширення податкової бази, як Зведеного бюджету, так і бюджетів територій.

На даний час виникла необхідність розробити єдиний документ, основу якого повинна скласти система показників, які визначають тенденції розвитку макроекономічної ситуації в регіоні, а також вплив галузевих та регіональних факторів діючої структури фінансових потоків на стан податкової бази та перспективи її розвитку.

Подібний підхід органічно сполучається з принципами “регіональної” науки, що з'єднує потенціал географії та економіки. З позиції цієї науки основним об'єктом регіонального прогнозування є система “населення – господарство – територія”, у рамках якої протікають основні процеси життєдіяльності суспільства. Таким документом є розроблений в Російській Федерації Податковий паспорт регіону. Ця робота розпочалась і у декількох областях України.

Формулювання цілей статті. Метою статті є розкриття механізму створення територіальних економіко-податкових паспортів областей, які б допомогли визначити податкові можливості території звернути увагу керівників місцевих органів виконавчої влади на резерви залучення додаткових коштів до місцевих бюджетів та виконання завдань з наповнення дохідної частини бюджету держави.

Виклад основного матеріалу дослідження. Податковий паспорт регіону (далі – Паспорт) необхідно розглядати як документ, що дозволяє оцінювати існуючу податкову базу регіону, рівень податкового навантаження в розрізі окремих видів податків у динаміці, по галузях, а також розробляти прогноз надходження податків і зборів на перспективу, як в умовах чинного законодавства, так і з урахуванням його можливої зміни.

Приведемо декілька моментів прогнозування податкових надходжень до бюджету РФ. Там введено поняття “податковий потенціал території” – це максимальна сума податків, що можна зібрати з території без руйнування її продуктивного потенціалу. Якщо буде зібрано більше – почнеться згортання ділової активності. Тобто мінімум “шкоди” від податків може дати їх оптимальний розподіл.

Крім відомих показників (валовий регіональний продукт, обсяг промислової продукції, динаміки заробітної плати, фінансового стану підприємств, кількості збиткових і прибуткових підприємств, обсяги експорту (для прогнозу відшкодування), чисельність населення, коефіцієнта урбанізації (частка міського населення) для визначення податкового потенціалу впроваджено показник – середні доходи на душу населення, що є найбільш простою мірою оцінки відносного податкового потенціалу території. Це властиво, коли податок з доходів фізичних осіб переважає інші. Така система застосовується в зарубіжних країнах і є перспективною для РФ. В той же час є нагальна проблема достовірності даних про отримані доходи, що включають оплату праці, пенсії, стипендії, соціальні трансферти, доходи від власності, дивіденди, позики тощо).

Як альтернатива – використовуються показники податкового потенціалу:

- 1) отриманий дохід або сукупні податкові ресурси;
- 2) зроблений дохід – сума доходів усіх галузей на території або сума ВДВ галузей та чистих податків на продукцію (за винятком субвенцій на продукцію). Тобто охоплює обсяг оподаткованих ресурсів території і характеризує податковий потенціал регіону;
- 3) отриманий дохід – це сума доходів усіх секторів господарства та резидентів, що отримують доходи за межами території або сукупні оподатковані ресурси, тобто кореляцію зробленого доходу.

Далі сукупні оподатковані ресурси розраховуються через кореляцію зробленого доходу на ряд

компонентів отриманих доходів (трансферти, федеральні бюджети, доходи за межами території). Але вся ця методологія теж не може задовольнити через недостатню обґрунтованість та складність.

Характерним як і для РФ так і для України є наявність інформаційних баз та практичне впровадження податкових паспортів регіонів з елементами податкового навантаження на суб'єктів господарювання, що презентувалось державі кілька років тому.

Структура Паспорту включає повний набір необхідних показників по найважливішим позиціям для розрахунку податкової бази, з урахуванням їхньої динаміки за останні три роки, що дозволяє виявити визначену тенденцію для наступного аналізу впливу значимості окремих факторів на податкові характеристики регіону. Це узагальнені зведені показники, які характеризують трудовий та промисловий потенціал регіону; основні показники, які використовуються для розрахунку податкової бази; визначаються прибутки, що випадають та безпосередньо знаходяться в полі зору податкових органів, залишаючи за "кадром" ряд факторів, оцінка яких неможлива а, також, прибутки, які випадають у зв'язку з наданням пільг (суми пільг, які надані учасникам вільних економічних зон, суми недоїмки неможливої до стягнення по організаціях, що не подають звітність податковим органам чи знаходяться у розшуку та ін.); наводиться структура надходжень податків і зборів по галузях економіки; розраховуються коефіцієнти збирання податків, як у цілому по регіону, так і в розрізі податків, а також податкове навантаження шляхом розподілу нарахувань (при розрахунку потенційного навантаження) і надходжень (при розрахунку фактичного навантаження) на валову додану вартість.

Розрахунок податкового навантаження проводиться також і до обсягу продукції (робіт, послуг) згідно зі статистичною звітністю.

Паспорт повинен містити показники заборгованості по податках і зборах до бюджетної системи, як в цілому, так і по компонентам: недоїмки і відстрочених (розстрочених) платежів у розрізі окремих важливих видів податків.

Наявність вищезазначеної інформації дозволить одержати дані в розрізі всіх податків, які контролюються податковими органами – про нарахування, надходження, рівень збирання та податкове навантаження щодо валової доданої вартості (як по нарахуванню, так і по надходженню) та створити основу для розрахунку сукупного прибутку регіонів, їх економічного, фінансового та податкового потенціалів і відповідних показників по Україні в цілому.

Ця інформаційна база висвітлює можливості економічного росту регіонів та відповідного росту податкових надходжень, що має важливе значення для своєчасного й обґрунтованого упорядкування бюджетів, а також, визначення шляхів перерозподілу коштів між бюджетами різних рівнів з метою вирівнювання бюджетної забезпеченості.

Законодавством України передбачені державне прогнозування і розробка програм економічного і соціального розвитку країни. Визначено порядок розробки, затвердження і виконання прогнозних і програмних документів на державному і регіональних рівнях.

Податкове прогнозування дозволяє реально оцінити податковий потенціал території, базуючись на прогнозах соціально-економічного розвитку.

В даний час виникнула нагальна потреба в створенні територіальних економіко-податкових паспортів регіонів, які б допомогли визначити податкові можливості території, звернути увагу керівників місцевих органів виконавчої влади на резерви притягнення додаткових засобів у місцеві бюджети. Для підготування таких паспортів доцільно залучити місцеві органи міністерств економіки і фінансів, державної податкової адміністрації, органи статистики й економічні наукові заклади, а також використати досвід Росії.

Впровадження в практику роботи податкових органів розробки Податкових паспортів регіонів буде діючим інструментом для об'єктивного визначення податкової бази по усіх видах податків і зборів і встановлення на цій основі реальних контрольних показників по мобілізації прибутків до бюджетної системи.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Застосування Податкового паспорта регіону буде сприяти більш достовірному визначенню податкової бази всієї сукупності бюджетів України. Це дозволить підвищити якість податкового планування і встановити більш реальні контрольні показники регіонам по мобілізації податкових надходжень до бюджету.

Розробка і впровадження Податкового паспорта регіону допоможе організації податкового планування та створення стійкої системи виконання бюджету. Податкова паспортизація регіонів дозволить створити достовірну базу по системі показників, які є основою для розрахунку сукупного прибутку регіонів, їх економічного, фінансового і податкового потенціалів та відповідних показників по Україні в цілому, а також буде відображати можливості економічного росту регіонів і відповідного росту податкових надходжень, що має важливе значення для своєчасного і обґрунтованого упорядкування бюджетів і, отже, визначення шляхів перерозподілу коштів між бюджетами різних рівнів з метою вирівнювання бюджетної забезпеченості. Це дозволить вирішити ряд актуальних задач – проведення раціональної податкової політики та забезпечення необхідних податкових надходжень до бюджетної системи.

У цілому, податкове планування і прогнозування дозволяє реально оцінити податковий потенціал

території, базуючись на прогнозах соціально-економічного розвитку; поліпшити роботу з платниками податків, базуючись на принципах добровільної сплати.

У сучасних умовах податкова служба не може бути просто фіскальним органом. Тому, поряд з адмініструванням податків, у податкових органах здійснюються розрахунки податкового навантаження, визначаються вплив податкових пільг, проектів законодавчих актів, вплив інфляційних процесів на фінансовий стан підприємств і прибутки бюджету і т.п.

Удосконалення правового поля стягнення податкового боргу повинно сприяти встановленню більш цивілізованих відношень між органами державної податкової служби і платниками податків, формуванню свідомого відношення платників до свого обов'язку сплачувати податки своєчасно й у повному обсязі, розвитку стабільності функціонування виробництва в республіці, дозволить повною мірою забезпечити надходження до бюджету.

Практичне впровадження податкових паспортів регіонів означає початок якісно нового етапу в роботі податкових органів у плані проведення раціональної податкових політики та забезпечення необхідних податкових надходжень до бюджетної системи.

Література

1. Податкова політика в Україні: реалії і перспективи. Аналітичні розробки, пропозиції наукових та практичних працівників. Т. 26: У 2-х кн. Книга 1: Міжвідомчий науковий збірник / Мін-во фінансів України; Державна податкова адміністрація України; Науково-дослідний інститут "Проблеми людини". – К., 2001. – 1254 с.
2. Податкова політика в Україні: реалії і перспективи. Аналітичні розробки, пропозиції наукових та практичних працівників. Т. 26: У 2-х кн. Книга 2: Міжвідомчий науковий збірник / Мін-во фінансів України; Державна податкова адміністрація України; Науково-дослідний інститут "Проблеми людини". – К., 2001. – 1354 с.

Надійшла 19.05.2009